

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.22, november 2023

Indledningen er redigeret af Krista Stinne Greve Rasmussen og Katja Gottlieb
Tilsyn ved Vibeke A. Pedersen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktkommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2025

Indledning til

Himmelbjergs-Vise

ved Stine Guldahl Holst

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Himmelbjergsfesterne
- 3 Visen
- 4 St. St. Blichers lille suk
- 5 Efterliv
- 6 Anvendt litteratur

1 Anledning

Den 3. august 1841 gentog Steen Steensen Blicher sin succes fra de to foregående somre og afholdt folkefest på Himmelbjerget. Grundtvig nærede ønske om at deltage, men nøjedes i sidste ende med at skrive *Himmelbjergs-Vise* til lejligheden (jf. *Breve* 2 1926, s. 334). Sangen blev afsunget til festen ligesom adskillige andre sange forfattet til dagen (jf. *Aalborg Stiftstidende* 1841, nr. 157, spalte 1-5).

2 Himmelbjergsfesterne

Det første folkemøde på Himmelbjerget var blevet holdt i 1839, hvor St. St. Blicher mødte op med både sang og tale. Da man ønskede at gentage begivenheden på Himmelbjerget året efter, var det nær ikke blevet til noget, da ejeren af området ikke tillod gæsterne adgang til hans jord uden et vederlag. Efter en længere strid mellem Blicher og bonden endte det hele nærmest lykkeligt, da Christian 8. kom forbi i sommeren 1840 og købte Himmelbjerget for at sikre offentligheden adgang til området (jf. [indledningen til Kong Christian den Ottendes Fødselsdag](#)).

St. St. Blicher proklamerede årets “Himmelbjergfest” i en række aviser, heriblandt *Dannevirke*, hvor han klargjorde, at der ville blive tale om en folkefest med gæster fra nær og fjern og med taler, sange, musik og dans i dertil opstillede telte. Temaet for årets fest ville være “gamle Danmarks Foryngelse”, som altså ville være emnet for talernes indhold. Festens omfang var svært at forudsige: “En har regnet paa 2,000, Enanden paa det Dobbelte”, men en stor fest forventedes det at blive (*Dannevirke* 1841, nr. 1, spalte 3).

Beretninger fra festen, der fyldte i flere af landets aviser i ugen efter, er forholdsvis enslydende. Festen havde besøg af omkring 3000 deltagere, der ifølge en særlig begejstret reporter oplevede, at: “Paa Bjerget blandede man sig mellem hinanden, uden at tænke paa Rang og Stand; den gladeste, reent folkelige Stemning herskede fra først til sidst, og forstyrredes ikke ved nogetsomhelst Upassende eller Skurrende” (*Fædrelandet* 1841, nr. 604, spalte 4.850). St. St. Blicher talte selv flere gange i løbet af dagen til den fremmødte folkemængde. Grundtvigs vise blev angiveligt afsunget, umiddelbart efter at Blicher havde holdt sin første tale. Et privat referat, formentlig forfattet til godsejer Andreas Evald Tang, lyder:

Efter Blichers Tale blev der sjungen en Sang af Pastor Grundtvig, som gik saa godt, som den kunde; og tillige forstode de fleste Folk heller ikke Sangen, thi den var fuld af mythologiske Ord; og der sigtedes nemlig hen til flere Guder og alt dette var naturligviis ubekjendte Ting for den største del af Almuen. Denne Sang lod Grundtvig gratis uddele paa Bjerget imellem Folk (jf. Harbo 1999, s. 61).

3 Visen

Himmelbjerget, det poetiske navn til bakken i det jyske landskab, brolagde vejen fra fortid til nutid i Grundtvigs vise til St. St. Blichers folkefest.

Himmelbjerget blev først bredt kendt i Danmark med folkefesterne, der var begyndt i 1839, og derfor skriver Grundtvig “Fundet seent, men ei forsilde” i den indledende strofe, der præsenterer Himmelbjerget som et helbredende sted for ånden (strofe 1, vers 5-8). Den historiske forankring af stedets særlige betydning for den nordiske ånd skaber Grundtvig i visen ved at gribe tilbage i tiden og finde bjergets fremmeste beboer, Heimdal, der vogtede og beskyttede Asgård mod “Trolde” og “Jætte”, dengang hele Norden endnu kendte myterne om Heimdal og Himmelbjerget (strofe 2 og 3). Det var desuden Heimdals opgave at “vække Levende og Døde” til kamp ved Ragnarok (strofe 4), og netop opvækkelsen til kamp danner en form for ramme om visen, da første strofe fortæller, at Himmelbjerget har kraft til at helbrede “Sove-Syge” og “Tanke-Lede”, mens sidste strofe lader vækkelsen ske “Op af Dvalen, op af Døsen, / Vækkes alle Mand” (strofe 12, vers 1-2).

Vækkelsen sker ved St. St. Blicher, der som en opvakt Holger Danske bringer “Dannemænd af Dvale” (strofe 8, vers 8). Billedet af Blicher som Holger Danske, der vogter ved Himmelbjerget brugte Grundtvig allerede året før i sin fødselsdagsang til Christian 8. (jf. [Kong Christian den Ottendes Fødselsdag den 18de September 1840](#)), men udbygger det her, så Holger Danske nu med folket som sit instrument vil vække og våge over Danmark (strofe 7 og 8).

Christian 8. har erstattet Heimdal som Himmelbjergets vagt for: “Navne skifte, Tider vendes, / Lige godt, naar kun det kiendes / Som paa Klang, paa Fyr og Flamme, / Aanden er den samme!” (strofe 6). Kongen vogter — i samme ånd som Heimdal — Nordens ånd. Denne ånd går igen i Blicher og folket, og vil værgе os mod alle, der vil kvæle og stjæle dansk og Danmark (strofe 11-12).

4 St. St. Blichers lille suk

Få dage efter festen på Himmelbjerget skrev Blicher følgende korte hilsen til Grundtvig:

Min Ven og Broder i Aanden tilstilles herved en Beretning om vore Bjergforhandlinger, ved hvilke flere end Jeg savnede Deres personlige Nærværelse. Ej heller Ingemann indfandt sig til Udførelse af den forventede Trio. — I Haabet til næste Fest[.] Deres af Hjertet hengivne S. S. Blicher (Breve 2 1926, s. 338).

5 Efterliv

Visen blev optrykt i *Aalborg Stiftstidende og Adresse-Avis* i et referat fra festen. I 1847 blev den trykt i *Viser og Sange for Danske Samfund*, ligesom Køster trykte den i *Digte og Sange for Danske Højskoler* (1866). Endelig blev visen også trykt i *Historiske sange* (1872).

6 Anvendt litteratur

- *Aalborg Stiftstidende og Adresse-Avis* (1841), nr. 157, 8. august. Aalborg.
- Blicher, St. St. (1841) “Himmelbjergfesten” i *Dannevirke* nr. 1, sp. 2-4. Haderslev.
- *Breve 2* (1926), se Grundtvig, N.F.S (1926).
- (1841) *Fædrelandet*, nr. 604, 9. august. København.
- Grundtvig, N.F.S (1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, udg. Georg Christensen og Stener Grundtvig, bind 2: (1821-1872). København.
- Harbo, Erik (1999) *St. St. Blicher og Himmelbjerget. Himmelbjergfesternes historie*. Viborg.
- Køster, Kristian og Heinrich Nutzhorn (1866) *Digte og Sange for Danske Højskoler. Tillæg til Køsters 100 Danske Sange*. København.
- Nutzhorn, Heinrich og Ludvig Schrøder (1872) *Historiske sange*. København.
- *Viser og Sange for Danske Samfund. Anden Samlings første Hefte* (1847). København.